

A banki kölcsönszerződésekben használt általános szerződési feltételek érvénytelenségéről

A Kúria elnöke 2012. március 1-én joggyakorlat-elemző csoportot állított fel a fogyasztói kölcsönszerződésekben a pénzügyi intézmények által alkalmazott általános szerződési feltételekben szereplő egyoldalú szerződésmódosítás tisztességtelenségének megítélésére.¹ Az újonnan felállított joggyakorlat-elemző csoport tehát azt vizsgálta, hogy milyen esetekben minősíthető a bank által alkalmazott általános szerződési feltétel (üzletszabályzat) bizonyos kikötése érvénytelennek.

A Kúria elnöke - a Kúria Polgári Kollégiuma vezetőinek indítványára - elsődlegesen azért döntött a munkacsoport felállítására mellett, mert az elmúlt időszakban jelentősen megélnékült a szakmai érdeklődés a pénzügyi intézményekkel - elsődlegesen bankokkal - kötött fogyasztói kölcsönszerződések iránt. Különösen a pénzügyi intézmény (bank) általi egyoldalú módosításához kapcsolódóan merültek fel olyan jogi kérdések, amelyek mielőbbi megnyugtató rendezése mind a bankok, mind pedig a fogyasztók számára kulcsfontosságúvá vált. Miután a Kúria a tavalyi év végén ítéletet hozott a nagy sajtó visszhangot kiváltott ún. Partiscum-ügyben,² a jogi szakirodalom figyelme is az egyoldalú szerződésmódosítás jogszerűségének kérdése felé fordult.³

Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy a munkacsoport tevékenysége nem terjedt ki a lakáscélú kölcsönszerződésekre, ezekre ugyanis külön jogszabály, a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet az irányadó.

A joggyakorlat-elemző csoport 2012. szeptember 17-én készítette el vélemény-tervezetét, melyet megküldött az érdekelt szakmai szervezeteknek. A vélemény-tervezet a szakmai szervezetek észrevételei alapján módosulhat. A joggyakorlat-elemző csoport végleges állásfoglalását 2012 novemberében nyilvános konferencián vitatják meg az érdekeltek, ezt követően pedig a Kúria Polgári Kollégiuma készít ennek alapul vételével egy kollégiumi véleményt.

A joggyakorlat-elemző csoport főbb megállapításai

1. A pénzügyi intézmény (bank) a fogyasztói nem lakáscélú hitel-, illetve kölcsönszerződésekre (fogyasztói kölcsönszerződés) vonatkozó általános szerződési feltételei között (üzletszabályzatában) a kamat, díj, költség ügyfélre kedvezőtlen, egyoldalú módosításának jogát - törvényi felhatalmazás alapján, annak megfelelően - kikötheti. E szerződési kikötés önmagában, amiatt nem semmis, mert a pénzügyi intézmény maga számára a

fogyasztóra hátrányos egyoldalú szerződésmódosítás jogát kiköti.

2. Az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó kikötés nemcsak jogszabályba ütközés miatt lehet semmis, hanem azért is, mert az egyoldalú szerződésmódosításra okot adó egy vagy több, esetleg valamennyi feltétel - tartalmát tekintve - indokolatlanul és egyoldalúan előnyös a pénzügyi intézmény számára, ezért a Ptk. 209.§-ának (1) bekezdése értelmében tisztességtelen.

A Ptk. 209.§-ának (6) bekezdése alapján azonban a bíróság által nem vizsgálható az olyan feltétel tisztességtelensége, amelyet jogszabály határoz meg, vagy amely tisztességtelenségének vizsgálatát jogszabály kizárja. A Magatartási Kódexben foglalt egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő feltételek semmisségét azonban a bíróság vizsgálhatja.

3. Tisztességtelen az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó olyan kikötés, amely a fogyasztóval szerződő pénzügyi intézmény számára - a fogyasztó hátrányára - indokolatlanul és egyoldalú előnyt nyújt. Tisztességtelen - adott esetben jogszabályba ütköző - az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó kikötés, ha:

- a) tartalma az átlagfogyasztó számára nem egyértelmű, nem világos (világos és egyértelmű megfogalmazás elve);
- b) az egyoldalú szerződésmódosítás feltételei nem tételesen meghatározottak, vagyis ok-listát nem tartalmaz, vagy az ok-lista csak példálózó jellegű felsorolást tartalmaz (tétéles meghatározás elve);
- c) az egyoldalú módosítás feltételei nem objektív jellegűek, vagyis a fogyasztóval szerződő félnek lehetősége van a feltétel bekövetkeztét előidézni, abban közrehatni, a módosításra okot adó változás mértékét befolyásolni (objektivitás elve);
- d) az ok-listában meghatározott körülmények ténylegesen nem, vagy nem olyan mértékben hatnak a kamatra, költségre illetve díjra (ténylegesség és arányosság elve);
- e) a másik fél nem láthatta előre, hogy milyen feltételek teljesülése esetén és milyen mértékben kerülhet sor további terhek rá történő áthárítására (átláthatóság elve);
- f) a szerződésmódosítás bekövetkezése esetére nem biztosítja a fogyasztó számára a felmondás jogát.

4. Mind a jogszabályba ütköző, mind a tisztességtelen szerződési feltétel semmis; e két érvénytelenségi ok vizsgálatának nincs a jogszabályból levezethető kötelező sorrendje.

5. Ha a fogyasztó a szerződéskötési eljárás során az egyoldalú szerződésmódosítás feltételeit nem ismerheti meg, az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó kikötés nem válik a szerződés részévé.

6. A bíróságnak a per tárgyává tett általános szerződési feltétel érvénytelenségét hivatalból kell észlelnie, ha az

¹ Joggyakorlat-elemző csoportok felállítására a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 29. § (1) bekezdése alapján kerülhet sor.

² Közététve: Bírósági Határozatok 2012/2. szám 41. jogeset

³ GADÓ G.: Egyoldalú szerződésmódosítás a pénzügyi szektorban. *Gazdaság és Jog*, 2011/12. 3-8.; KEMENES I.: A pénzintézetek egyoldalú szerződésmódosítási jogáról. *Gazdaság és Jog*, 2012/4. 3-12.

érvénytelenség a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján megállapítható.

A bíróságnak a már nem alkalmazott vagy nem hatályos általános szerződési feltétel érvényességét is vizsgálnia kell, ha ez szükséges a jogvita eldöntéséhez.

A bíróságnak az általános szerződési feltételként a szerződés részévé váló egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó kikötés érvénytelenségét attól függetlenül kell vizsgálnia, hogy azt a fogyasztóval szerződő fél ténylegesen alkalmazta-e.

7. Az ok-listában szereplő érvénytelen - tisztességtelen, semmis - kikötés nem vált ki joghatást, a szerződés e kikötés mellőzésével, egyebekben változatlan feltételekkel köti a feleket. A bíróság ítéletében azt állapítja meg, hogy mely tisztességtelen feltétel érvénytelen. Nincs lehetőség arra, hogy a bíróság az érvénytelen szerződési feltétel helyett, vagy azt kiegészítve új, a felek egyenlőségét helyreállító szerződési kikötést állapítson meg.

Olyan esetben, amikor a szerződési feltételnek csak meghatározott része tisztességtelen, nincs akadálya, hogy a bíróság - a részleges érvénytelenség szabályait alkalmazva - ne a teljes szerződési kikötés, hanem csak a tisztességtelen jellegét okozó rész érvénytelenségét állapítsa meg és az érvénytelen részt mellőzze, a szerződési kikötést pedig az érvénytelen része nélkül, annak elhagyásával érvényessé nyilvánítsa, ha az adott esetben ennek az érvénytelenségi jogkövetkezménynek az alkalmazása célszerű és indokolt.

8. Az általános szerződési feltételek között szereplő ok-listában foglalt feltételek érvénytelensége az egyoldalú szerződésmódosítás érvényességével kapcsolatosan is vizsgálható.

Az egyoldalú szerződésmódosítás érvénytelenségének megállapítása iránt - ha az általános szerződési feltételnek minősül - közérdekű kereset indítható.

Az egyoldalú szerződésmódosítás érvényességének körében vizsgálandó, érvényesül-e a ténylegesség és az arányosság elve.

Bodzási Balázs
tudományos segédmunkatárs